

Το μοτίβο των δύο οδών στην αρχαιοελληνική και την ιουδαϊκή γραμματεία (Άννα Κόλτσιου-Νικήτα, Καθηγήτρια Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ)

/ [Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=161292>]

Στον στωϊκό φιλόσοφο Κέβητα και το έργο του Πίναξ, του 1^{ου} αιώνα μ.Χ συναντούμε μια ενδιαφέρουσα εκδοχή του μοτίβου των «Δύο Οδών». Σε μια άκρως παραστατική εικόνα, παρουσιάζονται να πρωταγωνιστούν δύο αλληγορικές μορφές, η Εγκράτεια και η Καρτερία, οι οποίες προτρέπουν τους ανθρώπους να απομακρυνθούν από την πλάνη, να μετανοήσουν και να στραφούν στην οδό που οδηγεί στην αληθινή Παιδεία. Η οδός αυτή είναι στην αρχή ανηφορική και τραχεία, πετρώδης, στενή και απόκρημνη. Δεν πρέπει όμως να λιποψυχήσουν, γιατί μετά τις δυσκολίες ανοίγεται μπροστά τους η οδός της αληθινής Παιδείας που είναι «καλή τε καὶ ὁμαλή καὶ εὐπόρευτος καὶ καθαρά παντὸς κακοῦ»[5].

Στιγμιότυπο από λατρευτική ακολουθία, στο πλαίσιο του Γ' Αγιολογικού Συνεδρίου, εντός του οποίου έλαβε χώρα και η Ομιλία του κ. Α. Κόλτσιου-Νικήτα

Μια αλληγορική εικόνα με έντονο φιλοσοφικό χρώμα, που παρουσιάζει τις δύο οδούς της νόησης, την οδό του Είναι και της αληθείας και την οδό του Μηδενός και της άγνοιας, απαντά και στον Παρμενίδη. Ο φιλόσοφος περιγράφει ένα υπερφυσικό ταξίδι προς μια ανώνυμη θεά, η οποία του υπόσχεται πως θα μάθει από αυτήν «τα πάντα» και θα τον οδηγήσει στο δρόμο της γνώσης[6].

Το γραμματειακό μοτίβο των «Δύο Οδών» λογοτεχνικά ή φιλοσοφικά επενδεδυμένο και σε συνδυασμό με την αλληγορία, την αποκάλυψη και το όραμα, χρησιμοποιήθηκε από τους εθνικούς συγγραφείς ως έκφραση προσωπικής αναζήτησης και αυτογνωσίας ή προτροπής και μύησης άλλων στο δρόμο προς την αρετή και τη γνώση.

II. Ιουδαϊκή γραμματεία

Το μοτίβο των «Δύο Οδών» διατρέχει την ιουδαϊκή σκέψη και παράδοση. Πλήθος σχετικών μεταφορικών εκφράσεων απαντώνται στην Παλαιά Διαθήκη. Η αρχική φόρμα σταδιακά εμπλουτίζεται υπό την επίδραση νομικών και σοφολογικών οδηγιών, ηθικών κανόνων και απαγορεύσεων.

Η επιλογή ανάμεσα στη ζωή και το θάνατο, που αντιστοιχεί στην επιλογή ανάμεσα στο καλό και το κακό, συνδέεται στο Δευτερονόμιο με την στροφή στην οδό του Κυρίου και την τήρηση των εντολών που οδηγεί στη ζωή ή με την πλάνη και τη λατρεία άλλων θεών που οδηγεί στην απώλεια. Ο θεός έδωσε στον άνθρωπο από την αρχή την ελευθερία να επιλέξει την πορεία της ζωής του:

Ιδοὺ δέδωκα πρὸ προσώπου σου σήμερον τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. .. διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τὸν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν, τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν κατάραν· ἔκλεξαι τὴν ζωὴν σύ, ἵνα ζήσης σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου[7].

Στην προφητική παράδοση, το μοτίβο των «Δύο Οδών» συνδέεται συχνά με τη μετάνοια, την αλλαγή τρόπου ζωής και την επιλογή της ορθής οδού: διορθώσατε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν καὶ τα ἐπιτηδεύματα ὑμῶν[8], προτρέπει το λαό του Ισραήλ ο προφήτης Ιερεμίας. Διὰ στόματος του ιδίου προφήτη, ακούγεται και πάλι ο λόγος του Κυρίου για τις δύο οδούς που ανοίγονται μπροστά στον άνθρωπο:

Τάδε λέγει Κύριος: Ἴδοὺ ἐγὼ δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θανάτου[9].

[Συνεχίζεται]

[5] Κέβητος, Πίναξ 5,15-16: ὥσπερ δι' ἄνοδίας τινὸς καὶ τραχείας καὶ πετρώδους εἶναι...καὶ ἀνάβασις στενὴ πάνυ καὶ κρημνοὺς ἔχουσα... καὶ ἐπαγγέλλονται αὐτοὺς καταστήσειν πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν καὶ δεικνύουσιν αὐτοῖς τὴν ὁδόν, ὡς ἔστι καλὴ τε καὶ ὁμαλὴ καὶ εὐπόρευτος καὶ καθαρὰ παντὸς κακοῦ.

[6] *Εἰ δ' ἄγ' ἐγὼν ἐρέω, κόμισαι δὲ σὺ μῦθον ἀκούσας, αἶπερ ὁδοὶ μοῦναι διζήσιός εἰσι νοῆσαι·*

ἢ μὲν ὅπως ἔστιν τε καὶ ὡς οὐκ ἔστι μὴ εἶναι,

Πειθοῦς ἐστι κέλευθος· ἀληθείη γὰρ ὀπηδεῖ·

[5] *ἢ δ' ὡς οὐκ ἔστιν τε καὶ ὡς χρεὼν ἔστι μὴ εἶναι,*

τὴν δὴ τοι φράζω παναπευθέα ἔμμεν ἀταρπόν·

οὔτε γὰρ ἂν γνοίης τό γε μὴ ἔδον – οὐ γὰρ ἀνυστόν –

οὔτε φράσαις.

[7] Δευτερονόμιο, 30, 15 και 19.

[8] Ιερεμίας 7,3.

[9] *Ιερεμίας* 21,8.